

Nr 55

Utlåtande i anledning av väckta motioner om pensionsförbättring åt vissa f. d. anställningshavare.

(5:e avd.)

1:o) Förste assistenten hos Föreningen Skyddsvärnet i Göteborg Alfred Botvid Albrektson. I motionen II: 348 hemställer herr *Svensson* i Kungälv m. fl., att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om förnyad prövning av Albrektsons pensionsfråga i syfte att han måtte erhålla sådan förhöjning av sina pensionsförmåner, att hans sammanlagda pension kommer att motsvara 62 procent av hans årslön, 18 780 kronor.

Till stöd för ifrågavarande förslag anförs i motionen följande.

I skrivelse av den 11 september 1958 har Föreningen Skyddsvärnet i Göteborg hos Konungen hemställt, att förste assistenten vid dess byrå Alfred Albrektson, som den 12 mars 1959 fyller 65 år och med utgången av nämnda månad skall lämna sin tjänst, måtte från och med den 1 april 1959 beviljas en årlig pension av statsmedel med kronor 9 762: 60, vilket belopp tillsammans med kronor 1 881: —, som Albrektson erhåller i pension från Svenska Personal-Pensionskassan, skulle uppgå till 62 % av hans nuvarande årslön.

Föreningen anförde i sin ovannämnda skrivelse, att Albrektson tjänstgjort hos föreningen sedan år 1921 och att han under sin tjänstgöringstid huvudsakligen sysslat med att verkställa personundersökningar i brottmål och att det arbete som Albrektson utförde måste anses vara av rent statlig karaktär. Föreningen framhöll vidare, att föreningens inkomster huvudsakligen utgjordes, förutom visst statsanslag, av ersättning för verkställda personundersökningar i brottmål och utövande av övervakningar över villkorligt dömda m. fl. samt medlemsavgifter och gåvor från enskilda, men att föreningens ekonomi tyvärr vore sådan, att föreningen med de medel, som den hade till sitt förfogande, icke såge sig i stånd att betala någon pension åt Albrektson.

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 28 november 1958 har Albrektson på villkor, att han på statsverket överlåter honom på grund av pensionsförsäkringen i Svenska Personal-Pensionskassan tillkommande rättigheter i den mån de grundats genom av Skyddsvärnet erlagda avgifter, beviljats statspension med 2 500 kronor om året, varå skulle utgå rörligt tillägg, enligt uppgift för närvarande uppgående till 80 %. Den sammanlagda pension Albrektson således skulle komma att uppbära inskränker sig alltså till 5 440 kronor, vilket utgör blott 34,5 procent av hans nuvarande årslön, kronor 18 780.

Den verksamhet som Skyddsvärnet bedriver utgör en viktig del av skydds-

arbetet och måste i princip anses vara jämställd med det arbete som utföres av skyddskonsulentorganisationen, för vars tjänstemäns avlönande och pensionering staten helt ansvarar. Ett nedläggande av Skyddsvärnets verksamhet skulle t. ex. ha till omedelbar följd att skyddskonsulentorganisationen omedelbart måste utbyggas i motsvarande grad om eftervärden av villkorligt dömda och villkorligt frigivna fångar icke skulle göras mindre effektiv än den för närvarande är.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår uppbär Albrektson jämlikt Kungl. Maj:ts den 28 november 1958 meddelade beslut en årlig statspension å 2 500 kronor jämte rörligt tillägg därå, f. n. 80 procent; därjämte åtnjuter han från Svenska Personal-Pensionskassan pension med 940 kronor årligen. Hans sammanlagda pensionsförmåner utgör således 5 440 kronor. Den av Kungl. Maj:t beviljade pensionen har utmätts efter samma normer som tidigare i likartade fall tillämpats i fråga om anställningshavare inom här ifrågavarande verksamhetsområde. Då några sådana skäl som skulle kunna motivera en omprövning av Albrektsons pensionsfråga, på sätt i motionen föreslagits, enligt utskottets mening inte förebragts hemställer utskottet,

att motionen II: 348 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

2:o) Förrre smeden vid Karlskrona örlogsvarv Carl Johan Carlsson. I motionen II: 103 hemställer herr *Nyberg*, att förrre smeden vid artilleridepartementet på örlogsvarvet i Karlskrona C. J. Carlsson måtte erhålla förmans pension av första klass, räknat från den tidpunkt som riksdagen finner vara skäligen.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Carlsson är född den 31 maj 1875 och alltså 83 år gammal;

att han var anställd som yrkesarbetare vid artilleridepartementet under tiden den 8 juli 1901—den 31 maj 1939;

samt att han vid avgången ur tjänst ägde tillgodoräkna 26 3/4 tjänstår och i anledning därav erhöill avkortad pension enligt arbetarpensionsreglementet, vilken pension enligt inhämtad uppgift numera utgör 467 kronor 30 öre per månad, vartill kommer folkpension.

Hos Kungl. Maj:t anhöll Carlsson år 1939 om *pensionsförbättring* i någon form. Till stöd härför anförde Carlsson, att han under sin tjänstetid förestått arbetena vid artilleriverkstadsens smedja med en varierande arbetsstyrka av 3—6 man. Stora fordringar hade varit ställda på honom och han hade även fått vidkännas det ansvar, som fordrats för ledningen av arbetena. — Vid ansökningen fanns fogat ett intyg från verkstadsföreståndaren vid artilleridepartementet, vari bl. a. uttalades att det syntes skäligen att Carlssons stora skicklighet och nit belönades med att han vid beräkningen

av tjänstår för pension finge tillgodoräkna sig hela eller någon del av den tid — omkring 12 år — varunder han före anställningen vid artilleridepartementet arbetat inom smedysrket. — Tjänstförrättande *varvschefen* ansåg för sin del författningsenligt stöd saknas för ett bifall till framställningen. — *Marinförvaltningen*, som icke fann Carlsson berättigad till någon pensionsförbättring, avstyrkte framställningen. — Genom beslut den 15 juni 1939 fann *Kungl. Maj:t* ansökningen icke föranleda någon *Kungl. Maj:ts* åtgärd.

I *den föreliggande motionen* åberopas bl. a., att verkstadsingenjören vid artilleridepartementet i ett den 9 april 1941 dagtecknat intyg uttalat, att Carlsson med all sannolikhet före sin avgång skulle blivit utnämnd till förman, om han icke på grund av sin stora yrkesskicklighet fortfarande fått kvarstå som daglönare, eftersom viktiga hårdningsarbeten för hylstillverkning fordrat specialkunnigt och yrkesskickligt folk. Motionären understryker för egen del, att Carlsson »kommit i en missgynnad ställning genom att han på grund av sin stora, väl vitsordade yrkesskicklighet nödgades fortsätta med en arbetsuppgift av sådan art, att den hindrade hans utnämning till ovannämnda förmanstjänst».

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår tilldelades Carlsson vid sin avgång ur tjänst år 1939 avkortad arbetarpension enligt då gällande bestämmelser. Denna pension utgör numera efter omregleringar enligt inhämtad uppgift 467 kronor 30 öre för månad, vartill kommer folkpension. En av Carlsson hos *Kungl. Maj:t* år 1939 gjord ansökan om pensionsförbättring — vilken framställning inte understöddes av vare sig *varvschefen* eller *marinförvaltningen* — lämnades utan bifall av *Kungl. Maj:t*. Att, såsom i motionen föreslås, Carlsson nu skulle genom en tjugo år i efterhand företagen omvärdering av hans arbetsinsatser tillerkännas pension såsom förman synes utskottet inte kunna ifrågakomma. Bortsett från att den i ärendet lämnade uppgiften om att Carlsson till följd av ådagalagd yrkesskicklighet nödgats fortsätta med arbetsuppgifter som verkat hindrande på en befordran till förman, inte finner stöd i de marina myndigheternas yttranden i samband med Carlssons berörda ansökan hos *Kungl. Maj:t*, skulle en omprövning av det föreliggande pensionsfallet på sätt i motionen åsyftas otvivelaktigt vara ägnad att medföra icke önskvärda konsekvenser. Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionen II:103 icke må av riksdagen bifallas.

3:o) Förre befallningsmannen vid Ultuna egendom och lantbruksskola **Karl Wilhelm Roth**. I de likalydande motionerna I:150 och II:186, väckta den förra av herr *Osvald* och den senare av herrar *Håstad* och *Norup*, har hemställts att riksdagen måtte besluta, att f. d. befallningsman **Karl Wilhelm Roth** tillerkännes rätt till tjänstepension enligt 1947 års allmänna pensionsreglemente samt rätt till familjepension enligt samma reglemente.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Roth är född den 25 september 1889 och således 69 år gammal;

att han innehaft arvodesanställning som befallningsman vid Ultuna egendom och lantbruksskola under tiden den 1 november 1932—den 31 oktober 1955, varav tiden från och med den 1 oktober 1954 avsett anställning efter pensionsålderns inträde;

att han vid tiden för sin avgång ur tjänst uppbar ett årligt arvode å 11 496 kronor, vartill kom förmån av fri bostad värderad till 1 500 kronor;

att han enligt ett av förvaltaren vid Ultuna egendom N. H. von Zweigbergk den 28 januari 1957 avgivet yttrande under sin anställningstid innehaft tjänstemannabefattningar, varvid han även handhaft den praktiska utbildningen av eleverna vid lantbruksskolan;

samt att statens pensionsanstalt genom beslut den 18 oktober 1954 med stöd av 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare förklarade Roth, som hänförts till pensionsgrupp 2 fr. o. m. den 1 januari 1935 och vars arbetstid utgjort 60 timmar i veckan, berättigad att åtnjuta ålderspension fr. o. m. den 1 oktober 1954, varvid pensionens grundbelopp för år fastställdes till 2 580 kronor för tiden t. o. m. augusti 1956 och till 2 064 kronor för tiden därefter.

Hos Kungl. Maj:t anhöll Roth år 1956, under återopande av att han innehaft tjänstemannabefattningar alltsedan 1922, att bli tillerkänd *fyllnads-pension*.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök återopade som eget utlåtande över ansökningen ovannämnda av förvaltaren von Zweigbergk avgivna yttrande.

Statens pensionsanstalt anförde i huvudsak följande.

I bilaga 1 till statskontorets utlåtande den 26 november 1934 angående undantag från tillämpningen av tjänstepensionsreglementet för arbetare hade innehavare av befattning som befallningsman vid Ultuna lantegendom hänförts till sådan personal, som borde underkastas bestämmelserna i tjänstepensionsreglementet för arbetare. Vad anginge frågan huru olika slag av förmån borde behandlas i pensionshänseende, hade statskontoret i nämnda utlåtande erinrat om att i propositionen 1934: 222 departementschefen uttalat, att förmännen i allmänhet borde hänföras under arbetarpensionsreglementet. En anslutning till tjänstemannapensioneringen borde endast ifrågakomma i särskilda undantagsfall, nämligen då vederbörande arbetsledande förmän intoge en löneställning mera avsevärt avvikande från övriga arbetares lönevillkor. Statskontoret, som hade verkställt en undersökning av anställnings- och arbetsförhållandena för de såsom förmän betecknade anställningshavarna vid olika verk och myndigheter, hade därvid i enlighet med departementschefens nyssberörda uppfattning funnit, att dessa förmän i allmänhet icke intoge en sådan särställning i förhållande till arbetare inom samma yrkesgrupp — vare sig i fråga om arbetsuppgifter eller i avlöningshänseende — att pensionsfrågan för dem borde ordnas på annat sätt än genom anslutning till arbetarpensionsreglementet. Från denna regel hade statskontoret ansett sig böra förorda allenast ett fåtal undantag. I dessa undantagsfall — då alltså pensionsföreskrifterna för tjänstemän borde kom-

ma till tillämpning — avsåge förmanskapet i allmänhet ett större antal arbetare, merendels minst ett tiotal. — Av det tjänstematrikelutdrag, som bifogats Roths ansökan, framginge att hans anställning avsett befattning som befallningsman och lärare vid Ultuna egendom och lantbruksskola sedan den 1 november 1932. Enligt ett ansökningen bilagt intyg hade Roth, när han den 30 september 1954 slutade sin tjänst, uppburit ett arvode å 11 496 kronor för år samt åtnjutit förmån av fri bostad värderad till 1 500 kronor för år.

Enligt pensionsanstaltens mening hade det med hänsyn till ovan angivna förhållanden bort ligga närmast till hands att hänföra Roth till den grupp befattningshavare, å vilka pensionsföreskrifterna för tjänstemän borde komma till tillämpning. Den omständigheten att Roth icke varit förman för ett större antal arbetare torde finna sin förklaring i att jordbruksarbetet å egendomen i stort sett utfördes av elever. I betraktande av det anförda funne pensionsanstalten skäligt, att viss tilläggs pension bereddes Roth.

Statskontoret anförde i utlåtande den 3 december 1957:

Vad pensionsanstalten anført hade givit statskontoret anledning till viss genomgång av dels det material, som legat till grund för ämbetsverkets åberopade utlåtande den 26 november 1934, dels ock de handlingar som infordrats av statskontoret i samband med en undersökning år 1942 rörande inplacering av arbetarpersonalen i pensionsgrupper. Härvid hade kunnat konstateras, att löneläget för den kollektivavtalsanställda personalen uppvisade stora skiljaktigheter såväl gruppvis som individuellt och att Roths löneförhöjningar ingalunda representerade högsta toppen. Vidare hade framgått, att vid Ultuna funnes ytterligare en befallningsman med samma lön som Roth ävensom att benämningen befallningsman återfunnes vid statens uppfostningsanstalt för sinnesslöa gossar å Salbohed. — Det torde vara ett obestridligt faktum, att pensionerna enligt arbetarpensionsreglementet icke stode i avsedd proportion till de löner som numera utginge till den kollektivavtalsanställda personalen. Åtgärder torde också inom en nära framtid komma att vidtagas för rättelse härutinnan. Enligt statskontorets mening borde det, icke minst av principiella skäl och med hänsyn till konsekvenserna, icke ifrågakomma att för enstaka anställningshavare långt i efterhand göra en omvärdering av de grunder som tillämpades vid 1934 års klassificering av de stora grupper statsanställda, om vilka nu vore fråga. Statskontoret funne sig alltså för sin del icke kunna tillstyrka, att tilläggs pension bereddes Roth.

Enligt beslut den 24 januari 1958 fann *Kungl. Maj:t* Roths ansökan icke föranleda någon *Kungl. Maj:ts* åtgärd.

I *de föreliggande motionerna* anføres bl. a. följande.

Visserligen saknas de formella förutsättningarna för att Roth skulle få komma i åtnjutande av tjänstepension, i det att han endast uppburit arvode. Han har dock varit anställd vid Ultuna egendom i 23 år och enligt samstämmiga vittnesbörd skött sitt arbete på ett sållsynt förnämligt sätt och uppskattats i allra högsta grad av högskolestyrelsen, underlydande och elever. På grund av sina kvalificerade arbetsuppgifter åtnjöt Roth en relativt hög lön. Vid sitt inträde i pensionsåldern erhöll han emellertid en pension, som i förhållande till hans tidigare lön framstod som onormalt låg, särskilt som Roth nedlagt ett synnerligen värdefullt arbete på Ultuna egendom.

Utskottet. Det i motionerna framställda yrkandet går ut på att Roth — som f. n. är tillförsäkrad pensionsförmåner jämlikt 1947 års tjänstepensions-

reglemente för arbetare — i stället skulle tillerkännas pension enligt för tjänstemän gällande grunder. Även med beaktande av de synpunkter, åt vilka statens pensionsanstalt i sitt i det föregående återgivna yttrande givit uttryck, finner utskottet i likhet med statskontoret av principiella skäl och med hänsyn till konsekvenserna inte tillrädligt att för en enstaka anställningshavare långt i efterhand göra en omvärdering av de grunder, som tillämpats vid den ursprungliga klassificeringen i pensionshänseende av de stora grupper statsanställda — personal i förmansställning — om vilka här är fråga. Då härtill kommer att Roths pensionsfråga nyligen prövats av Kungl. Maj:t, finner sig utskottet inte kunna förorda någon åtgärd i anledning av de väckta motionerna. Utskottet hemställer förty,

att motionerna I: 150 och II: 186 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 7 april 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 54.